

Training of Turkish Language Teachers and Turkish Literature Teachers in Macedonia

Nuray Kayadibi
Kırkkale University
nuraykayadibi@hotmail.com

ABSTRACT

The Turkish nation has ruled over a wide geography throughout history. In particular, the Balkans has a special importance in the Turkish history because it is considered as a part of Turkish homeland culturally as for the conquests of the Ottoman Empire, and one can still see the presence of Turkish people and culture in this geography today. Macedonia is one of the Balkan countries with high population of Turks. It is, at the same time, a cosmopolitan, multilingual and multicultural country. Education in one's own native language (Turkish) is important issue to ensure the continuation of Turkish people's presence in the region. Turks living in Macedonia struggle to adhere to a Turkish identity and Turkish education. The curriculum, the textbook, and the inadequacy of the teaching staff are the main problems. A good teacher training system is needed to for the sustainability of quality Turkish education. Likewise, a good, qualified program can be used for the training of prospective teachers. This research aims to examine and evaluate the undergraduate programs of Turcology departments in Macedonia that focus on teaching Turkish and Turkish language and literature. The study employs document review method. The study universe of the research is the Undergraduate Programs of Turkish Language and Literature Department in Macedonia. Descriptive analysis and frequency was used to analyse the programs. It was found out that the programs were different from each other in terms of course content and the intensity of major area courses. The research also showed that pedagogical content knowledge courses are insufficient and some suggestions are presented accordingly.

Keywords: Macedonia, Turkish Education, teacher training, program.

Countries prepare and implement their own teaching training programs. Likewise, as a multinational state, Macedonia has teaching training programs that fits to their multiculturalism. The country has several language and literature undergraduate programs that could meet the teacher needs of the different communities. Turcology/Turkish language and literature program are one of those programs.

Turks and Turkish Education in Macedonia

Turkish presence in the territory of Macedonia dates back hundreds of years. The first Turkish tribes descending from the north of the Black Sea to the southernmost point of the Balkan Peninsula from the second half of the fourth century are Hun, Avar, Bulgarian, Oguz, Kuman and Pecenek Turks (Ağanoğlu, 2008: 152). With the conquest of all Macedonia by the Turkish armies in the 14th century, the territorial Ottoman Empire began to dominate. Turkish-Islamic administration, jurisdiction, executive, education, science, culture, arts, trade and economic system were established in the settlement of the Turks to Macedonia (Hamzaoglu, 2010: 140).

After the Balkan wars of 1912-1913, after 541 years of uninterrupted domination, Aegean Macedonia was lost to Greece, Pirin Macedonia went under the rule of Bulgaria and Vardar Macedonia became a part of Serbia (Turan, 1996: 21). With the withdrawal of the Ottoman State and the change of the administra-



tion in the region, the Turks who lived in these lands started experience problems in their educational lives since 1913 (Ülker, 1998: 29). Among the difficulties in education, the teaching staff is one of the biggest problems. After the Balkan Wars, many Turkish teachers abandoned Macedonia and immigrated to Turkey. Only a few qualified teachers who can work as a Turkish teacher remained in the country (Hasan, 1998: 37).

Turkish Language and Literature / Turcology Departments and Undergraduate Programs in Macedonia

Today the University of Aziz Kiril Methodi in Macedonia and the Department of Turkish Language and Literature in Gotse Delchev University train Turkish / Turkish Language and Literature teachers.

Aim of the Research

This research aims to explore and evaluate the Turkish language and Literature undergraduate departments of Macedonia that trains Turkish teachers.

Method

The study employs document review method to evaluate the Undergraduate Programs of the Department of Turkish Language and Literature in the University of Skopje Aziz Kiril Methodi and the Gotse Delchev University. "A document review involves an analysis of written material containing information about events or phenomena to be investigated. In qualitative research, document review can be a stand-alone data collection method or it can be used with other data collection methods." (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

Findings

In the Undergraduate Program of Turkish Language and Literature Department of Aziz Kiril Methodi University, the number of compulsory courses is 30, the number of compulsory-elective courses is 7, the number of total elective courses is 34 and the number of elective courses to be taken in a semester is 20. There are 25 compulsory courses and 27 total elective courses in the Gotse Delchev University, Turkish Language and Literature Department Undergraduate Program, and the number of elective courses required in one semester is 16.

Each course in the Undergraduate Program of Turkish Language and Literature of Aziz Kiril Metodi University is 5 credits, but courses in the program of Gotse Deçev University have different credits.

In the Undergraduate Program of Turkish Language and Literature in Aziz Kiril Metodi University, 78% of courses focus on content knowledge, 6% on general culture and 16% on pedagogical knowledge. 83% of the elective courses, likewise, are based on content knowledge whereas 17% of them has general culture emphasis. There are no elective courses in the field of pedagogical knowledge. The elective courses largely has a focus of content knowledge. In Turkish Language and Literature Undergraduate Program of İştıp Gotse Delçev University , 84% of compulsory courses are based on content knowledge, 8% on general culture and 8% on pedagogical knowledge. 44% of the elective courses are content knowledge ones, 41% of them has a general culture focus and 15% of them are on pedagogical knowledge.

The course content of the programs generally overlap but there are also different situations. The Gotse Delchev University Turkish Language and Literature Undergraduate Program has an elective course of 4 credits on "Written and Oral Expression in Modern Turkish Language."

When the language courses of the Turkish language and literature department of Aziz Kiril Metodi University are analysed, it could be seen that 25% focuses on Old Turkish Literature Courses, 8% of the program has Modern Turkish Literature Courses, 8% has Folk Literature courses, 4% has Children's literature courses and 8% of has Ottoman Turkish courses.

The courses at Gotse Declhev University are as follows; 23% of Language courses, 5% Old Turkish Literature, 6% of Modern Turkish Literate, 5% of Folk Literature, 5% of Children's Literature, %8 of Ottoman Turkish courses. The distribution ratio of Modern Turkish Literature courses is higher than the courses of Old Turkish Literature and Folk Literature. Ottoman Turkish courses are particularly prioritized in the program.

Children's literature in Macedonia developed and was given a particular importance during Yugoslavia period and this is reflected in the programs.

Results and Suggestions

In Macedonian universities, there are different undergraduate programs in Turkish Language and Literature departments. There are more diverse and literary-focused courses in Kiril Metodi University whereas there are less literary courses but more general culture courses in İştıp Delçev university. The Department of Turkish Language and Literature of Kiril Metodi University seems to be more functional because it has an older and more radical structure.

This also influences the factor of teaching. The department at Kiril Methodi University has more teaching staff than the department in Gotse Delchev University. However, both departments are able to continue their course activities with the support of visiting lecturers from Turkey.

It should be noted that there are few pedagogical courses in the programs. Teacher candidates have internships in schools but it can be understood that they do not have enough pedagogical content courses that could equip with them teaching methods and skills.

Turkish language program that aims to raise teachers for primary schools is composed of communication, language, "reading, literature and lecture", expression and creativity, media culture courses. This program addresses in particular to language skills but the courses in these areas are very few in undergraduate programs that raise Turkish teachers for primary schools.

In Macedonia, the Turkish Language and Literature undergraduate programs must be revised by a committee of experts and a standardized program at both universities is required. Turks in Macedonia should be encouraged to undertake post-graduate degrees and lecturers who could deliver both content knowledge and pedagogical knowledge courses at Turkish Language and Literature Departments should be raised and trained.

In the programs, content knowledge, general culture and pedagogical knowledge course should be proportionally distributed. Especially pedagogical knowledge courses should be increased in the program.

The language courses at the Primary school Turkish language education program should also be incorporated in the undergraduate programs.

Turks in Macedonia are facing many difficulties in education. Turkish education is vital for the continuation of the existence, language and culture of Turks in the region. Starting from pre-school education to graduate education, sustainability of Turkish education will be possible by training qualified educators. Therefore, experts in Turkey and Macedonia should come together to prepare appropriate programs.

Makedonya'da Türkçe Öğretmeni, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştirme*

Nuray Kayadibi
Kırıkkale Üniversitesi
nuraykayadibi@hotmail.com

ÖZET

Türk milleti tarih boyunca geniş bir coğrafyada hüküm sürmüştür. Özellikle Balkan toprakları Türk tarihinde ayrı bir öneme sahiptir. Osmanlı Devleti dönemindeki fetihlerle tam olarak bir Türk yurdu olan bu topraklarda günümüzde de Türkler varlıklarını devam ettirmektedirler. Balkan coğrafyasında Türklerin yoğun olarak yaşadığı ülkelerden biri de Makedonya'dır. Makedonya birden fazla milletin ve kültürün hâkim olduğu, çok dilli eğitimin gerçekleştirildiği kozmopolit bir ülkedir. Bu bölgede Türklerin varlığını, kimliğini ve kültürünü devam ettirebilmesi için en önemli unsur ana dilinde (Türkçe) eğitimidir. Makedonya'da yaşayan Türkler özellikle Türkçe eğitim ve millî kimliği yaşatma konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Eğitimde program, ders kitabı ve öğretmen kadrosu yetersizliği temel sorunların başında gelmektedir. Türkçe eğitimin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için iyi bir öğretmen yetiştirme sisteminin bulunması gerekmektedir. Gelecek nesli yetiştirecek öğretmenlerin eğitimi iyi, nitelikli bir programla gerçekleştirilebilir. Bu çalışmada Makedonya'da Türkçe öğretmeni, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren Türkoloji bölümlerinin lisans programlarını incelemek ve değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programları oluşturmaktadır. Programlar betimsel analiz yapılarak yer yer yüzde frekans verilerek incelenmiştir. Programların ders içerikleri bakımından birbirlerinden farklı oldukları ve alan ağırlıklı derslerin yoğunluğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Makedonya, Türkçe eğitimi, öğretmen yetiştirme, program.

İnsanlar ihtiyaç duydukları bilgileri eğitim vasıtasıyla kazanırlar. Bir toplumun gelişmesinde en önemli unsur eğitimidir.

Ülkelerin teknoloji, ekonomi ve refah seviyeleri eğitime verdikleri değer doğrultusunda artmaktadır. Eğitim insanoğlunun doğduğu andan itibaren başlamakta ve yaşam boyu devam etmektedir. Birey belli bir yaşa geldiğinde kurallı ve sistemli bir eğitim hayatı başlamaktadır, bu formel eğitim okullarda verilmektedir. Eğitimde en önemli yapı taşı öğretmenlerdir. Nitelikli, iyi yetiştirilmiş nesiller için öğretmen faktörü büyük önem arz etmektedir. Geleceği şekillendiren öğretmenlerin donanımlı, bilgi ve becerileri aktarmada kabiliyetli olması iyi bir eğitimden geçmesi ile mümkün olabilmektedir.

Eğitim sisteminde önemli bir faktör olan öğretmenlerin, sahip olması gereken iki temel özellik bulunmaktadır: Bunlardan ilki, mesleki özellikler; alan bilgisi ve genel kültür bilgisi, ikincisi ise kişisel özellikler; mesleğe yatkınlık, örnek ve model olma olarak sayılabilir (Kavcar, 2002: 1). Öğretmenlerin bu donanıma sahip olmasında öğretmen yetiştiren kurumlar ve eğitim programları önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmen yetiştiren programlar, istenen ve beklenen bilgi ve beceriyi öğretmen adaylarına kazandırmaktadır.

Günümüzde her ülke kendi öğretmen yetiştirme politikasına göre programlar hazırlamakta ve uygulamaktadır. Çok uluslu bir



Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları,
2017, 5 (1), 15-25
Research in Reading & Writing Instruction,
2017, 5 (1), 15-25

*Bu çalışma I. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi'nde (24-26 Nisan 2015, Gent-Belçika) bildiri olarak sunulmuştur.

bir nüfusa sahip olan Makedonya'da da bu mozaik yapısına uygun bir şekilde öğretmen yetiştirme programları bulunmaktadır. Makedonya'da yaşayan farklı milletlerin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere ana diline yönelik lisans programları mevcuttur. Bunlardan biri de Türk Dili ve Edebiyatı / Türkoloji bölümleridir.

Makedonya'da Türkler ve Türkçe Eğitim

Makedonya topraklarında Türk varlığı yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. IV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Karadeniz'in kuzeyinden Balkan Yarımadası'nın en güney noktasına kadar inen ilk Türk kavimleri Hun, Avar, Bulgar, Oğuz, Kuman ve Peçenek Türkleridir (Ağanoğlu, 2008: 152). 14. yüzyılda tüm Makedonya'nın Türk orduları tarafından fethedilmesiyle bölgede Osmanlı Devleti hâkimiyeti başlamıştır. Türklerin Makedonya'ya yerleşmesiyle orada Türk-İslam idaresi, yargı, yürütme, eğitim, bilim, kültür, sanat, ticaret ve ekonomi sistemi kurulmuştur (Hamzaoğlu, 2010: 140). 1912-1913 Balkan Savaşları sonucunda 541 yıllık aralıksız bir hâkimiyetten sonra bu coğrafya Ege Makendonyası Yunanistan'a, Pirin Makedonyası Bulgaristan'a ve Vardar Makedonyası Sırbistan'a verilmesi suretiyle Osmanlı Devleti hâkimiyetinden çıkmıştır (Turan, 1996: 21).

Osmanlı Devleti'nin çekilmesi ve bölgede yönetimin el değiştirmesi ile 1913'ten itibaren bu topraklarda yaşayan Türklerin eğitim yaşamında duraklama başlamıştır (Ülker, 1998: 29). Eğitimde görülen güçlükler arasında öğretmen kadrosu en büyük sorunlardan birini teşkil etmektedir. Balkan Savaşları'ndan sonra çok sayıda Türk öğretmen Makedonya'yı terk edip Türkiye'ye göç etmiştir. Ülkede Türkçe eğitim ve öğretimi devam ettirebilecek çok az sayıda nitelikli öğretmen kalmıştır (Hasan, 1998: 37).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, Makedonya'daki Türklerin eğitim ve kültür hayatında önemli gelişmeler olmuştur. 1944 yılının sonunda Türklerin yaşadıkları şehir ve köylerde Türk okulları açılmıştır. Çok geçmeden okullara öğretmen yetiştirmek için pedagoji kursları düzenlenmiştir (Kaya, 2001: 12). Fakat bu durum da Türklerin kaçan huzurunu yerine getirmeye yetmemiştir. 1953 yılında üçüncü büyük göç yaşanmış, Türklerin yoğun olarak yaşadığı yörelerde Türk nüfus hızla azalmıştır (Engüllü, 1997: 70).

1961 yılında Üsküp'te "Nikola Karev" Öğretmen Okulunda Türk dilinde sınıflar açılmış, 1970 yılına kadar Türkçe eğitim için öğretmen yetiştirmeye devam etmiştir (Abbas, 1999: 296). 1964 yılında Üsküp "Kliment Ohridski" Pedagoji Akademisinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulmuştur (Engüllü, 1997: 72). 1976-1977 öğretim yılında da Üsküp Filoloji Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açılmıştır (Ago, 1996: 7). Matematik, fizik, kimya, biyoloji, tarih ve coğrafya dersleri için öğretmen yetiştiren Pedagoji Fakültesinde, söz konusu dersler Türkçe verilmekteyken siyasi gelişmelerin etkisiyle 1987'de Makedonca eğitime başlanmıştır (Nuredin, 2008: 183).

Tarihi süreç içerisinde Makedonya'da Türkçe eğitim zorluklarla beraber devam etmiştir ve etmektedir. Tito'nun ölümü ve ardından 1991 yılında Yugoslavya'nın parçalanmasıyla Makedonya bağımsızlığını ilan etmiştir. Yeni Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'na göre Türklerin de birtakım hakları mevcuttur. "Milletlerin bireyleri, kendi kimlik ve ulusal özelliklerini geliştirmek için serbestçe ifade hakkına sahiptir. Makedonya Cumhuriyeti, milletlerin etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerinin korunmasını garanti eder. Milletlerin bireyleri kendi kimlikleriyle ilgili kültür ve sanat kurumlarını kurma hakkına, bilimsel ve diğer dernekler kurup geliştirme hakkına sahiptir. Milletlerin fertleri yasayla belirlenen şekilde ilk ve orta öğretimde kendi dillerinde eğitim hakkına sahiptir. Kanunun koyduğu şartlar çerçevesinde ilk, orta ve lise seviyesinde okul kurma hakları vardır." (Constitution Of The Republic Of Macedonia, 1991, Article 48) maddesi ile Makedonya'da yaşayan Türklere ana dilinde eğitim görme hakkı anayasal statüde verilmiştir. Ana dili derslerini yürütecek öğretmenleri yetiştirmek üzere Makedonya'da iki fakültede Türk Dili ve Edebiyatı/Türkoloji bölümleri faaliyet göstermektedir.

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı/Türkoloji Bölümleri ve Lisans Programları

Günümüzde Makedonya'da Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştip Gotse Delçev Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni yetiştirmektedir.

Üsküp'te bulunan Aziz Kiril Metodi Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesinde 1976-1977 eğitim öğretim yılında Prof. Dr. Olivera Yaşar Nasteva'nın girişim ve katkılarıyla Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açılmıştır (İbrahim, 2013: 27). Türkçeye duyulan yoğun ilgiyle birlikte 1992-1993 eğitim öğretim yılında ana dili Türkçe olmayan yabancı öğrenciler için de öğretim faaliyetleri başlamıştır (Alil, 2012: 171). Hâlen hem ana dili Türkçe olanlar için hem de yabancılar için ayrı ayrı gruplarla eğitim devam etmektedir. Bu bölümde üç farklı program uygulanmaktadır. Ana dili Türkçe olanlara, ana dili Türkçe olmayanlara ve farklı bölümde olup ikinci bölüm olarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuyanlar için farklı programlar söz konusudur.

İştip Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi bünyesinde 2009-2010 eğitim öğretim yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulmuştur (Çelik, 2013: 88). Bölümde iki ana grup olarak öğretmenlik grubu ile çevirmenlik grubu bulunmaktadır (Leontiç, 2010: 98).

Kalkandelen Devlet Üniversitesi Şarkiyat (Oryantalistik) Fakültesi Şarkiyat Dilleri Bölümünde de Türkçe dersleri verilmektedir. Bu bölümde Türkçe dersleri daha çok yabancılarla Türkçe öğretimi ağırlıklıdır.

Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştip Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programlarından

mezun olanlar tercihlerine bağı olarak ilköğretim okullarında Türkçe öğretmeni ya da liselerde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olabilmektedirler. Herhangi bir sınava tabi tutulmadan okullardaki öğretmen ihtiyacına göre atanmaktadır. İlk beş yıl sözleşmeli olarak çalışan öğretmenler bu sürenin sonunda daimî kadroya geçmektedirler.

Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Programları dersler, içerik bakımından farklılık göstermektedir. Bu programlardaki derslerin, kredilerinin, içeriğinin nitelikli Türkçe öğretmeni yetiştirme bakımından yeterli olup olmadığı çalışmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Makedonya'da Türkçe öğretmeni yetiştiren Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin lisans programlarını incelemek ve değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1- Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde zorunlu ve seçmeli ders sayıları yeterli midir? İki lisans programı arasında ders sayıları eşit midir?

2- Makedonya'daki her iki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde toplam ders kredileri yeterli midir, birbirleri ile tutarlılık göstermekte midir?

3- Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde derslerin alanlara dağılımları orantılı mıdır?

4- Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde programlar arası ortak ve benzer dersler nelerdir?

5- Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde derslerin dil bilgisi ve edebiyat alanlarına dağılımları nasıldır?

Bu çalışma ile Makedonya'daki Türk öğrencilerin ana dili becerilerini geliştirmek için eğitim veren Türkçe öğretmenlerini yetiştiren bölümlerin programlarının ne derece yeterli olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin sahip olmaları gereken bilgi, deneyim ve alan yeterliliğinin tespitinde öğretmen yetiştirme programlarının incelenmesi önem arz etmektedir. Literatürde Makedonya'da Türkçe öğretmeni yetiştirme programlarının incelenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın Makedonya'da ana dili derslerini veren Türkçe öğretmenlerinin sahip olmaları gereken alan bilgileri, öğretmenlik meslek bilgisi ve yetenekleri kazanmalarını sağlayan öğretmen yetiştirme konusuna katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışmada Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştıp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarını değerlendirmek için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olaylar veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir." (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

Araştırmanın evrenini oluşturan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programları, 2012 yılında araştırmacı Makedonya'da saha çalışması yaparken edinilmiştir. Ayrıca bölümlerin İnternet sitelerinden güncel programlar teyit edilmiştir. Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştıp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarındaki dersler nicel olarak tespit edilmiştir, kaç zorunlu kaç seçmeli ders olduğu belirlenmiştir. Dersler alanlara göre araştırmacı tarafından kategorize edilmiştir. Programlar betimsel analiz yapılarak yer yer yüzde frekans verilerek incelenmiştir.

Bulgular

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programlarındaki Ders Sayıları ile İlgili Bulgular

Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştıp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarındaki zorunlu ve seçmeli ders sayıları ile ilgili bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında hem zorunlu ders olarak hem de seçmeli ders olarak daha çok dersin bulunduğu görülmektedir. Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programında zorunlu ders sayısı 30, zorunlu-seçmeli ders sayısı 7, toplam seçmeli ders sayısı 34, bir dönemde alınması gereken seçmeli ders sayısı 20'dir. İştıp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programında 25 zorunlu ders, 27 toplam seçmeli ders bulunmaktadır, bir dönemde alınması gerekli seçmeli ders sayısı 16'dır. Aziz Kiril Metodi Üniversitesindeki programda daha çok ders olmasının sebebi hem öğretim üyesi sayısının fazla olması ile hem de daha eski bir bölüm olması ile açıklanabilir. Seçilebilecek seçmeli ders sayısının her iki programda da zorunlu derslerden fazla oluşu dikkat çekmektedir. Öğrencilerin kendi ilgi alanlarına göre ders seçmesi bakımından seçmeli ders alternatiflerinin çok oluşu önemlidir.

Tablo 1.

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarında Zorunlu ve Seçmeli Ders Sayıları

Üniversite	Zorunlu Ders Sayısı	Seçmeli Ders Sayısı		Zorunlu-Seçmeli Ders Sayısı
		Bir Dönemde Alınması Gereken Asgari Seçmeli Ders Sayısı	Seçilebilecek Toplam Seçmeli Ders Sayısı	
Aziz Kiril Metodi Üniversitesi	30	20	34	7
İştîp Gotse Delçev Üniversitesi	25	16	27	-

Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarında Derslerin Kredileri ile İlgili Bulgular

Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştîp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarındaki sekiz dönem boyunca alınması gerekli toplam ders kredileri ile ilgili bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi her iki programda da mezun olabilmek için 240 kredilik dersleri tamamlamak gerekmektedir. Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında yer alan her ders 5 kredidir fakat İştîp Gotse Delçev Üniversitesinin programında dersler farklı farklı kredilere sahiptir.

Tablo 2.

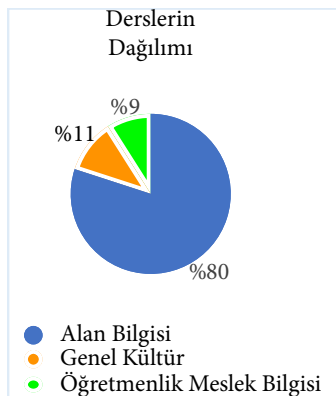
Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarında Sekiz Dönem Boyunca Alınması Gerekli Toplam Ders Kredileri

Üniversite	Toplam Kredi
Aziz Kiril Metodi Üniversitesi	240
İştîp Gotse Delçev Üniversitesi	240

İştîp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında Çağdaş Türkçe-1 dersi 8 kredi, Modern Türkçe Fonetigi-1 dersi 8 kredi, Modern Türkçe Sözdizimi-2 dersi 6 kredi, Çağdaş Türk Edebiyatı-1 dersi 6 kredi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Metodolojisi dersi 6 kredi, Türk Çocuk Edebiyatı-2 dersi 6 kredi, Bilişim dersi 6 kredi, zorunlu dersler 6-8 kredi ve birçok seçmeli ders de 4 kredidir. Bu programda ders sayısı daha az olduğu için zorunlu derslerin kredileri yüksektir. Bununla birlikte alan dışı olan Spor ve Rekreasyon dersi 0 krediye sahiptir.

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programlarındaki Derslerin Alanlara Göre Dağılımı ile İlgili Bulgular

Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştîp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarındaki derslerin alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel kültür alanlarına yönelik dağılımı ile ilgili bulgular Grafik 1, Grafik 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.



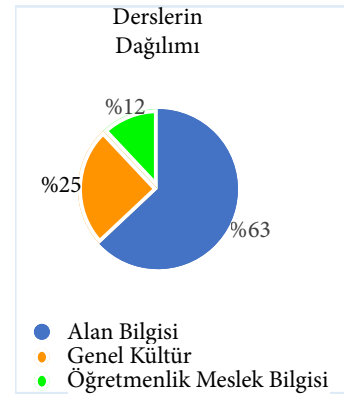
Grafik 1. Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programındaki Derslerin Alanlara Göre Dağılımı

Grafik 1'de görüldüğü gibi Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında alan bilgisine yönelik dersler ağırlıklıdır. Programdaki derslerin %80'i alan bilgisi, %11'i genel kültür, %9'u öğretmenlik meslek bilgisi şeklinde dağılım göstermektedir. Türkiye'de lisans programlarında genel olarak %50 alan bilgisi, %30 öğretmenlik meslek bilgisi ve %20 genel kültür dersleri olduğu (YÖK, 2006) düşünüldüğünde; bu programda öğretmenlik meslek bilgisine yönelik derslerin yetersiz olduğu söylenebilir. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin programda az yer alması Türkçe ders verecek öğretim üyesi sıkıntısından kaynaklanmaktadır. Makedonya'da doktora programlarında Türk Dili ve Edebiyatı alanı da dâhil olmak üzere tezler Makedonca yazılmaktadır. Bu durum doktora yapmak isteyen Türklerin lisansüstü öğrenim görme isteğini azaltmaktadır. Dersleri Türkçe verecek öğretim üyesi sıkıntısı yaşandığından dolayı kredi tamamlamak için programda alan bilgisi dersleri yoğunluktadır.

Grafik 2'de İştîp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programında %63 gibi büyük bir oranla alan bilgisi derslerinin

yer aldığı görülmektedir. Programda genel kültür dersleri %25 oranında, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri %12 oranındadır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programına nazaran küçük bir farkla daha yüksektir. Genel kültür derslerinin yoğunluğu da dikkat çekmektedir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi her iki programda da hem zorunlu hem seçmeli derslerde alan bilgisi derslerinin yoğunluğu görülmektedir. Grafik 1 ve Grafik 2'de programların %80 ve %63'lük oranlarla alan bilgisi dersleri ağırlıklı olduğu belirtilmiştir. Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında zorunlu derslerin %78'i alan bilgisi, %6'sı genel kültür, %16'sı ise öğretmenlik meslek bilgisi ağırlıklıdır. Seçmeli derslerin %83'ü alan bilgisi, %17'si genel kültür ağırlıklıdır. Öğretmenlik meslek bilgisi alanına yönelik seçmeli ders bulunmamaktadır. Seçmeli derslerde alan bilgisinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. İştup Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında zorunlu derslerin %84'ü alan bilgisi, %8'i genel kültür, %8'i öğretmenlik meslek bilgisi alanındadır. Seçmeli derslerin %44'ü alan bilgisi, %41'i genel kültür, %15'i öğretmenlik meslek bilgisi kapsamındadır. Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında öğretmenlik meslek bilgisine yönelik derslerin hepsi zorunlu iken İştup Gotse Delçev Üniversitesinde bu alana yönelik derslerin çoğunluğunun seçmeli olduğu görülmektedir.



Grafik 1. İştup Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programındaki Derslerin Alanlara Göre Dağılımı

Tablo 3.

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarındaki Derslerin Alanlara Göre Dağılım Oranları

Üniversite	Alan Bilgisi		Genel Kültür		Öğretmenlik Meslek Bilgisi	
	Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli
Aziz Kiril Metodi Üniversitesi	%78	%83	%6	%17	%16	-
İştup Gotse Delçev Üniversitesi	%84	%44	%8	%41	%8	%15

Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştup Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında Ortak ve Benzer Dersler ile İlgili Bulgular

Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştup Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarında ortak ve içerik bakımından benzer dersler ile ilgili bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'te Türkçe Ses Bilgisi, Türkçe Şekil Bilgisi, Türkçe Sentaks, Eski Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Türk Çocuk Edebiyatı, Çağdaş Türkçe, Çağdaş Makedonca, Osmanlı Türkçesi, Bitirme Tezi, Pedagoji derslerinin her iki lisans programında da ortak olduğu görülmektedir. İştup Gotse Delçev Üniversitesinde derslerin isimlerinde terim olarak farklı kullanım söz konusudur fakat içerikleri aynıdır. Bu dersler Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin temel dersleridir. İçerik olarak benzer derslere bakıldığında Kiril Metodi Üniversitesindeki "Edebiyat Terim ve Teorileri-1/Edebiyat Terim ve Teorileri-2" dersleri İştup Gotse Delçev Üniversitesindeki "Edebiyat Teorisi" dersiyile; "Türkçe Öğretim Metodolojisi-1, Türkçe Öğretim Metodolojisi-2", "Türk Edebiyatı Öğretim Metodolojisi-1", "Türk Edebiyatı Öğretim Metodolojisi-2" dersleri "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Metodolojisi/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Teorisi Metodolojisi" dersleriyle; "Türk Kültür Tarihi ve Uygarlığı-1/Türk Kültür Tarihi ve Uygarlığı-2" dersleri "Türk Kültür ve Medeniyeti" dersiyile; "Türk Dilinin Tarihi/ Türkçe Diyalektoloji 1-2" dersleri "Türkçenin Tarihi ve Diyalektolojisi" dersiyile; "Yazım Kuralları ve Redaksiyona Giriş" dersi "Türk Dili Redaksiyon Temelleri" dersiyile; "Türkçe Sözcükbilim ve Deyişbilim" dersi "Modern Türkçe Sözcükbilim" dersiyile benzeşmektedir.

Programların ders içerikleri genel itibarıyla örtüşmektedir. Fakat farklılık gösteren durumlar da söz konusudur. İştup Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programında 4 kredilik "Modern Türk Dilinde Yazılı ve Sözlü Anlatım" seçmeli dersi bulunmaktadır. Bu ders öğretmen adaylarının dilsel iletişim becerilerinin gelişimine de katkı sağlayacak niteliktedir. Ders içeriğinde "güzel konuşma ve yazma, güzel bir konuşma için kurallar, yazma sanatı, tema ve planlı yazma, yazılı anlatım türleri, sözlü anlatım türleri" ifadeleri yer almaktadır. Bu ders aynı zamanda ilköğretim okulunda öğrencilere aktarılması gereken kazanımları da içerdiğinden öğretmen adaylarının alması gereken önemli bir kilit derstir. Söz konusu dersin kazanımlarının bir kısmı Aziz Kiril Metodi Üniversitesindeki programda Çağdaş Türkçe dersinin içeriğinde verilmektedir.

Birkaç döneme yayılmış olan "Çağdaş Türkçe" dersi her iki programda da bulunmaktadır ve yabancılarla Türkçe öğretimi içeriğine sahiptir. İştup Gotse Delçev Üniversitesindeki Çağdaş Türkçe-1 dersinin içeriğinde "Kısa diyaloglar ve gündelik yaşamda, aile ve aile ilişkileri, eğlence, toplantı, sunum, bir arkadaş ziyareti, seyahat acentesi, seyahat, kahvaltı, satın alma, gıda ürünleri, doktor ziyareti, faaliyetler, öğretim vb. konularda doğru okuma, konuşma ve temel gramer içeriği

ihitiya eden cümleleri oluşturma." ifadeleri yer almaktadır. Aziz Kiril Metodi Üniversitesindeki Programda Çağdaş Türkçe-1 dersinin içeriğinde "Modern Türkçenin yazılı ve sözlü pratik için (anlamsal, gramer ve üslup) gerekli dil yetilerini geliştirme. Farklı durumlar için geliştirilmiş iletişimsel yeterlilik kazandırmaktır." ifadesi bulunmaktadır.

Tablo 4.

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarında Ortak ve İçerik Bakımından Benzer Dersler

Ortak Dersler		İçerikleri Benzer Dersler	
Aziz Kiril Metodi Üniversitesi	İştîp Gotse Delçev Üniversitesi	Aziz Kiril Metodi Üniversitesi	İştîp Gotse Delçev Üniversitesi
Türkçe ses bilgisi 1-2	Modern Türkçe Fonetigi 1-2	Edebiyat Terim ve Teorileri 1-2	Edebiyat Teorisi
Türkçe Şekil Bilgisi 1-2-3-4	Modern Türkçe Morfolojisi 1-2		
Türkçe Sentaks 1-2	Modern Türkçe Sözdizimi 1-2	Türk Kültür Tarihi ve Uygarlığı 1 / Türk Kültür Tarihi ve Uygarlığı 2	Türk Kültür ve Medeniyeti
Eski Türk Edebiyatı 1-2	Eski Türk Edebiyatı 1-2		
Sözlü Türk Halk Edebiyatı 1-2	Türk Halk Edebiyatı 1-2	Türk Dilinin Tarihi/ Türkçe Diyalektoloji 1-2	Türkçenin Tarihi ve Diyalektolojisi
Yazılı Türk Halk Edebiyatı 1-2			
Yeni Türk Edebiyatı 1-2-3-4	Çağdaş Türk Edebiyatı 1-2	Yazım Kuralları ve Redaksiyona Giriş	Türk Dili Redaksiyon Temelleri
Türk Çocuk Edebiyatı 1-2	Türk çocuk edebiyatı 1-2		
Çağdaş Makedonca 1-2	Modern Makedonca 1-2	Türkçe Sözcükbilim ve Deyişbilim	Modern Türkçe Sözcükbilim
Çağdaş Türkçe 1-2	Çağdaş Türkçe 1-2-3-4-5-6		
Osmanlı Türkçesi 1-2-3-4	Osmanlı Türkçesi 1-2-3-4-5	Türkçe Öğretim Metodolojisi 1, Türkçe Öğretim Metodolojisi 2, Türk Edebiyatı Öğretim Metodolojisi 1, Türk Edebiyatı Öğretim Metodolojisi 2.	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Metodolojisi/ Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Teorisi Metodolojisi
Pedagoji	Pedagoji		
Bitirme Tezi	Bitirme Tezi		

Aziz Kiril Metodi Üniversitesindeki programda "Çeviri Teknikleri 1-2" seçmeli dersleri de dikkat çekmektedir. İştîp Gotse Delçev Üniversitesindeki programda bu alana yönelik bir dersin olmadığı görülmüştür. Her iki programda da "Çağdaş Makedonca" dersi yer almaktadır. Ülkedeki Türklerin Makedonca dil seviyeleri düşünüldüğünde bu dersin programda bulunmasının önemi anlaşılmaktadır.

Makedonya'daki Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programlarında Dil Bilgisi ve Edebiyat Derslerinin Dağılımı ile İlgili Bulgular

Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi ve İştîp Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarında dil bilgisi ve edebiyat derslerinin dağılımı ile ilgili bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5'ten Aziz Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programında dil bilgisi derslerinin %25, Eski Türk Edebiyatı derslerinin %8, Yeni Türk Edebiyatı derslerinin %8, Halk Edebiyatı derslerinin %8, Çocuk Edebiyatı derslerinin %4, Osmanlı Türkçesi derslerinin %8 oranında dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Programda Eski Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı derslerinin oranları eşittir. Edebiyat metinleri Türkçe derslerinde materyal olarak kullanıldığı için öğretmen adaylarının bu edebiyat alanlarına hâkim olması açısından eşit ve yoğun bir şekilde programda yer aldığı düşünülebilir.

Tablo 5.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programlarındaki Dil Bilgisi ve Edebiyat Derslerinin Dağılımı

Üniversite	Dil Bilgisi	Eski Türk Edebiyatı	Yeni Türk Edebiyatı	Halk Edebiyatı	Çocuk Edebiyatı	Osmanlı Türkçesi	Diğer Edebiyat Dersleri
Aziz Kiril Metodi Üniversitesi	%25	%8	%8	%8	%4	%8	%8
İştîp Gotse Delçev Üniversitesi	%23	%5	%6	%5	%5	%8	%7

İştip Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programında dil bilgisi dersleri %23, Eski Türk Edebiyatı dersleri %5, Yeni Türk Edebiyatı dersleri %6, Halk Edebiyatı dersleri %5, Çocuk Edebiyatı dersleri %5, Osmanlı Türkçesi dersleri %8 oranında yer almaktadır. Yeni Türk Edebiyatı derslerinin dağılım oranı Eski Türk Edebiyatı ve Halk Edebiyatı derslerine göre daha fazladır. Programda özellikle Osmanlı Türkçesi derslerine önem verilmiştir. Bu durum Makedonya'da Osmanlı Dönemi yazılı evrakların bulunması ve bu eserlerin okunma ihtiyacından kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir.

Dil bilgisi dersleri her iki programda da yoğun bir orandadır. Bir dilin bütün kurallarına hâkim olabilmek gramer bilmekle gerçekleşebilir. Ayrıca ilköğretimde verilmesi gereken kazanımlarda dil bilgisi konuları önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan da öğretmen adaylarının dil bilgisi derslerini yoğun bir şekilde alması gerekmektedir.

Makedonya'da çocuk edebiyatı özellikle Yugoslavya döneminde gelişmiş ve önem verilmiş bir alandır. Bu durum programlara da yansımıştır.

Diğer edebiyat dersleri kapsamında ise, Türk Edebiyatına Genel Bakış 1-2, Edebiyat Terim ve Teorileri 1-2, Edebiyat Teorisi, Balkanlar Bağlamında Güney Slav Edebiyatları gibi dersler yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Makedonya'da üniversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde farklı lisans programları uygulanmaktadır, Kiril Metodi Üniversitesinde daha çeşitli ve edebiyat ağırlıklı dersler bulunmaktadır. İştip Gotse Delçev Üniversitesinde ise daha az sayıda ders bulunmakta ve genel kültür alanına yönelik dersler de önemli bir yer tutmaktadır. Kiril Metodi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü daha eski ve köklü bir yapıya sahip olduğu için programın daha işlevsel ve uygulanabilir olduğu görülmektedir. Bu duruma öğretim elemanı faktörü de etki etmektedir. Kiril Metodi Üniversitesindeki bölümde İştip Gotse Delçev Üniversitesindeki bölüme nazaran daha zengin bir öğretim kadrosu yer almaktadır. Fakat her iki bölüm de Türkiye'den misafir öğretim üyesi desteği ile ders faaliyetlerini devam ettirebilmektedirler.

Programlarda eğitim derslerinin az olması dikkat çekmektedir. Öğretmen adayları okullara staja gitmektedirler fakat öğretim yöntem ve metotlarına hâkim olmaları açısından yeterli eğitim (öğretmenlik meslek bilgisi) dersi almadıkları anlaşılmaktadır.

İlköğretim Türkçe programı iletişim, dil, "okuma, edebiyat ve lektür", anlatım ve yaratıcılık, medya kültürü alanlarından oluşmaktadır. İlköğretim Türkçe programında bu başlıklar altında dil becerilerine ayrıntılı olarak yer verilmektedir fakat ilköğretim okullarına Türkçe öğretmeni yetiştiren lisans programlarında bu alanlara yönelik derslerin sayısı oldukça azdır.

Makedonya'da Türk Dili ve Edebiyatı lisans programlarının uzmanlar tarafından oluşturulacak bir komisyon tarafından yeniden hazırlanması ve her iki üniversitede standart bir programın uygulanması gerekmektedir.

Makedonya'daki Türkler lisansüstü eğitim yapmaya teşvik edilmeli ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde hem alan hem de öğretmenlik meslek bilgisi dersleri verebilecek öğretim elemanları yetiştirilmelidir.

Programlarda alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi alanlarına yönelik dersler belli oranlarda uygun bir şekilde yerleştirilmelidir. Özellikle öğretmenlik meslek bilgisine yönelik dersler programda artırılmalıdır.

İlköğretim Türkçe öğretim programında yer alan dil becerilerine yönelik dersler lisans programına eklenmelidir.

Makedonya'daki Türkler eğitim konusunda birçok sıkıntı ile karşılaşmaktadır. Bu topraklarda Türklerin varlığını, dilini, kültürünü devam ettirmesini sağlayacak en temel etken Türkçe eğitimidir. Okul öncesi eğitimden başlayarak lisansüstü eğitime kadar Türkçe eğitiminin devamı nitelikli eğitimciler yetiştirmekle mümkün olabilecektir. Bu konu ile ilgili Türkiye ve Makedonya'daki uzmanlar bir araya gelmeli, programlar hazırlanmalıdır.

Kaynakça

Abbas, Z. (1999). Makedonya'da Türklerin eğitimi (1912-1996). *Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni*, Türk Dil Kurumu Yayınları. 283-300.

Ago, A. (1996). Makedonya'da Türk halkının anadil üzerine eğitim-öğretim ve sorunlar. *Sesler Dergisi*, 302, 7-10.

Ağanoğlu, Y. (2008). *Yeryüzü Mektupları-Üsküp Kitabı*. İstanbul: Fide Yayınları.

Alil, S. (2012). *Türk edebiyatıyla ilgili makaleler*. Üsküp: Makedonya Kültür Bakanlığı.

Constitution Of The Republic Of Macedonia (1991). *Makedonya Cumhuriyeti Anayasası*. Erişim: <http://www.sobranie.mk/en/defaulten>

Çelik, M. (2013). Makedonya – İştip Türk dili ve edebiyatı bölümü tarihçesi. *Hikmet Dergisi*, 22, 86-95.

Engüllü, Suat. (1997). Makedonya Türk Edebiyatı ve Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı. *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi-Makedonya-Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı-*, 7. Cilt, Ankara: Kültür Bakanlığı.

Hamzaoğlu, Y. (2010). *Balkan Türklüğü II (Makedonya, Bulgaristan, Slovenya)*. Logos-A: Üsküp.

Hasan, H. (1998). *Makedonya'da Türkçe eğitim ve Abdülhakim Hikmet Doğan*. Makedonya: Birlik.

İbrahim, N. (2013). Makedonya - Üsküp Türk dili ve edebiyatı bölümü tarihçesi. *Hikmet Dergisi*, 21, 26-35.

Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet döneminde dal öğretmeni yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 1-14. Erişim: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423870065.pdf>

Kaya, F. (2001). Makedonya'da Türk kültürünün dünü, bugünü ve yarını. *Sesler Aylık Kültür Sanat Dergisi*, 328, 5-16.

Leontiç, M. (2010). İştup "Gotse Delçev" Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Tarihçesi. *Sessiz Gemi Dergisi*, 2, 98-102.

Makedonya İştup Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programı. Erişim: <http://www.ugd.edu.mk>

Makedonya Üsküp Aziz Kiril Metodi Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programı. Erişim: <http://www.flf.ukim.edu.mk>

Nuredin, A. (2008). Düünden bugüne Makedonya Türkleri. *Hikmet Dergisi*, 11, 172-195.

Turan, Ö. (1996). Makedonya'da Türk varlığı ve kültürü. *Bilig Dergisi*, 3, 21-32.

Ülker, Ç. (1998). *Makedonya Türk öyküsünde kimlik sorunu*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yükseköğretim Kurulu (2006). Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama. Erişim: http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/aciklama_programlar/aa7bd091-9328-4df7-aafa-2b99edb6872f